

Imprimat legal.

COSINREANA

Anul X. No. 45

7 Noembrie 1926

In acest număr:

Dr. S. BORNEMISA: Experimentări culturale inutile

CORIOLAN BĂRBAT: Povestea toamnei

*TEODOR MURĂȘANU: Liturghia câmpului,
Cântecul lui Anacreon Săgeata lui Eros*

ION MUNTEANU: Cum se judecă la Turci

GEORGE A. PETRE: Trecea un an

S. BORNEMISA: Duhul cel rău, roman în continuare

*INSEMNĂRI: S. S. T. R. A.; Palatul Ligei
Culturale; Astra în Basarabia; Incă o re-
vistă; Paseri Călătoare; Uniunea intelectuală.*

⚡ Revistă literară săptămânală ⚡

Director : Sebastian Bornemisa

Redactor : D. I. Cucu

EXPERIMENTĂRI CULTURALE INUTILE

de SEBASTIAN BORNEMISA

Lumea satelor trăește și astăzi în închipuirea multora din orășeni, ca un vast teren de experimentări de tot soiul. E aproape credință generală, că acolo, unde frează dureri înăbușite și se desfășură în permanență tragedii neînregistrate, — este o nemăsurată și înduioșătoare naivitate, este aproape o totală lipsă de înțelegere pentru tot ce pornește din ungherele sufletești, și este, în sfârșit, o clasă socială inferioară, într'un stadiu primordial de evoluție. O protoplasmă, care trebuie crescută, educată, civilizată. Credința aceasta, întemeiată pe o totală lipsă de elemente reale și ca atare bizară, a animat decenii de-arândul distinse figuri intelectuale și i-a făcut, ca să și fixeze drept țință de viață: educația masselor rurale. Țință nobilă, înălțătoare și demnă! Sub vraja ei, care oricum, nu era lipsită nici de-o palidă aureolă pe glorie și nici de-o palidă perspectivă de recompensă, — distinse figuri orășenești au coborât din când în când în această pierdută lume a speciei umane, ca să ridice zăbranicul de pe primitivitatea ei înduioșătoare și să samene în ogorul desfundat, cu două mâni sămânța luminii. Ce le păsa acestor harnici și iluștrii sămânători, că mijloacele adoptate de ei nu cadrau de loc cu primitivitatea rurală, — ce le păsa, că toate eforturile lor rămâneau sterpe și că din sămânța aruncată nu răsăria de cele mai multe ori ici un rod? Ei trăiau într'un vis și-și

continuau opera halucinantă cu o îndârjire fanatică. Răsunetul acestei „opere culturale“ a lor era seismografiat cu o enervantă exactitate în altă parte și de pe urma ei curgeu aproape totdeauna considerații destul de pipăibile. Câte figuri de-acestea nu trăesc și astăzi în mijlocul nostru, și câți dibaci negustori de propagandă culturală nu decimează în permanență bugetele diverselor resorturi de stat, ca să mpânzească satele cu gazete și cu cărți, pe care nimeni nu le cere și nimeni nu le cetește...

Există, fără îndoială, multă și dureroasă inexperiență, vulgaritate și naivitate în lumea satelor! Este și nevoie de-o permanentă propagandă culturală și e de datoria cărmuitorilor, ca s'o angajeze. Dar, există totuș un dar. Această propagandă nu credem că o pot îndeplini ratate figuri orășenești, care habar n'au de ceea ce în mod real există la sate. Pentru a săvârși această propagandă, nu e suficient să crezi, că este de ea nevoie. Mai trebuie să știi și altceva. De pildă, care este de prezent nivelul cultural care totuș există, care sunt preferințele culturale care totuș se manifestă, și în sfârșit ce și în ce măsură interesează poporul. Cine este înarmat în suficientă măsură cu toate aceste experiențe, cine știe cum trebuie făcută o propagandă reală la sate, — s'o facă! Înșiruie-se voios printre propagandiști, scoată ziare pe seama popo-

rului și beneficieze sănătos și de aureola de glorie și de sprijinul binevoitor al resorturilor de stat!

Să înceteze însă odată a se mai face în lumea, cu toată durerea ei dornică totuș de lumină, a satelor, experimentări culturale inutile! Proiecte, ca acela al fixării antenelor de radiofonie pe creasta colibelor dărâmate de viscol, pot fi frumoase și cuceritoare figuri oratorice, dar nu pot decenii încă deveni realizări practice! Este o lege biologică indeobște cunoscută, că vietățile în evoluția lor nu pot face salturi. Această lege găsește perfectă justificare și în evoluția culturală umană. A trece deci dela doina sfâșietor de duioasă zămisliță în inima codrului, la musica wagneriană, credem că e totuș o deosebire pe care o poate ușor pricepe oricare orășan intelectual! A oltoi însă pe-o veche cultură populară bine determinată o civilizație nouă, a duce mai departe cu un pas simțul artistic existent al poporului și a-i desvolta gustul actual pentru creațiunile sale literare, — aceasta, poate, da, realmente, fi un scop de viață pentru cei ce vor să și dedice zilele propagandei culturale dela țară. Dar atât și nimic mai mult. Exagerările, însă, de orice natură ar fi ele, — întocmai cași experimentările, făcute de farsori cu nejustificate ambiții, sunt și rămân inutile!

POVESTEA TOAMNEI

de CORIOLAN BĂRBAT

Intr'o carte de povești trăia o fetiță de împărat. De când își amintea, trăia în chipul colorat al unei cărți de povești: — de pe balconul unui castel privea dusă la grădina, care se întindea înaintea castelului până hăt în vale și, care, nu se mai schimba deloc, era tot în deplină floare.

Mica domniță ținea în mână un crin frumos. Imbrăcămintea ei era o haină de mătăasă de culoarea lebedei și trasă cu fire de aur, la brâu era încinsă cu o brăcie de culoarea trandafirului. Părul ei negru-mătășos, curgea în râuri pe umerii ei în jos și se respira printre firele de aur.

Ochii ei, — întruparea enigmei viselor ce mint.

...Dela o vreme însă priveliștea continuă din chipul ei obosise privirile pline de dorinți visate, ne'mplinite. Privea cu ciudă la crinul care îi obosea mânușa de atâta ținut. Voia să fugă afară din chip, să vadă cum e viața în lumea din afară de povești.

De mult o plictiseau toate celea din acea carte. O plictisea soarele cea galben, pentru că lumina într'una pe un ceriu de-a pururea senin, fără nori; o plictiseau boschetele de trandafiri roșii, pentru că erau tot înflorite. În sfârșit o plictisea monotonia continuă a chipului colorat în care trăia.

Starea aceasta îi deveni cu'nctul nesuferită, când, odată, pe neașteptate, ajunse printre firele tipărite ale cărții de povești o hârtie scrisă cu mâna. Cineva, într'o noapte, ascunsesse, în taină, o epistolă în acea carte. Scrisoarea se pitulase printre povești și stătea acolo liniștită. Nu se mișca deloc, însă în jurul ei se respira printre filele mohorâte o căldură de flori, parfumul unei primăveri amăgitoare.

Acest parfum atinsese și trupul fraged al micii domnițe. O cuprinsese în mrejele lui și în inima ei îi furisă o dorință, care o mâna spre necunoscut. O muncea mereu dorința celor nespuse și netrăite. Și odată, când afară în lume era noapte, iar în chipul ei strălucea soarele cea bolnav, în desperarea ce era, strigă după ajutor.

Strigătul ei stăbătu printre sutele de file ale cărții de povești și o bătrână vrăjitoare, care trăia în chipul vecin, în mijlocul unei păduri

LITURGHIA CÂMPULUI

De-aseară plouă, plouă înainte...

*Ingrămădiți, ca niște munți grozavi de spumă,
Purtați de-o mână bună și cuminte,
Mustoșii nori, din crama lor cărunță,
Tot storc, tot storc stărutor de-aseară,
Lăsând să se reverse peste țară
O apă blândă, deasă și măruntă.*

*Răcoritoare, proaspătă și moale
Leșta ei o simt pe ochi, pe frunte,
M'atinge abea, pe suflet mi se lasă:
Palanjenș ce arde pe-o comoară
Purtat de-o dulce și sălbatecă fecioară
În drumu-i alb și candid de mireasă..'*

*... Ce se petrece-acum mai sus de lume
E slujbă, rugăciune ori tăcere?!*

*Inchid o clipă ochii cu plăcere
Și nu știu cum îmi vine,
Dar mie lumea 'ntreagă-acum îmi pare
O largă și fantastică grădină
În care-un bun și prea cuminte grădinar
O toamnă a tot scobit și-a sămănat
A netezit țărâna strat cu strat,
În vijelii de vânt, în colb de soare,
În mohorât suspin de-amurg, în răs de rouă —
Și-acum, ca 'ntr'o biserică, cu grijă,
Stărutor din urlaș-a-i stropitoare
O udă 'nct cu mâinile-amândouă!*

TEODOR MURĂȘANU

sălbatic, auzise strigătul domniței și i se făcu milă de ea. Doar știa bătrâna vrăjitoare cât e de tristă monotonia și, apoi, își reaminti destul de bine, că odată, de mult, când bătrânețele n-o apăsau într'atâta, iar fața ei nu era deloc sbârcoită, cum se furisase și ea din cartea de povești în lumea schimbăcioasă.

Bătrânele vrăjitoare povățuesc bucurosi pe domnițele cele tinere... Nici ea nu stătu mult pe gânduri. Își puse în cap căciula vrăjită, încăleacă pe o mătură și hald la drum. Sbură peste sutele de file, până în grădina frumoasă a domniței. Domnița cum o zări, începu să bată în palme de bucurie, aruncă jos crinul și alergă într'un suflet spre bătrâna vrăjitoare.

Bătrâna vrăjitoare îi dădu povețele trebuincioase și între altele îi spuse:

— Grijește-te bine, copilul! Și după întâiul cântec de cocoș să te

întorci înapoi, că de nu, te vei căi amar!

— Mă reîntoc la timp! — îi striga mica domniță și cu un salt îndrăzneț sări din cartea de povești, în realitate.

Stătu o clipă în nedumerire. Afară în lume era întuneric. Pe fereastra deschisă pătrundea lin adierea unei nopți senine de Maiu. Din depărtare se auzea cântecul unei privighetori. Și noaptea o chema. Se lăsa încet, pe fereastra deschisă, în jos printre frunzele unei vițe sălbatic, care acoperea peretele castelului.

Și ce să vezi, se află într'o grădină frumoasă, care era presărată cu boschete de trandafiri și cu straturi de fel de fel de flori, printre cari șerpuiau cărările înguste. Pe cer însă nu era soarele cea galben și trist ca cel din povești, ci era altăceva ca unui corn de argint, care acoperea cu o pulbere argintie

florile, cari, pitite în straturile multicolor-argintiu, își răspândeau — cadelnitând — mirezmele lor candidă de floricelele înflorite. Chiar și noaptea părea că doarme ușor în culcușul ei de frunze... Mai departe un lac, — în care își oglindeau salciile ramurile lor pletoase, — își legăna încet undele sub vraja unui cântec de mandolină. Melodia se furișă încet printre boschetele de flori, acoperea cărările, umplea văzduhul și înfășura întreaga atmosferă într'un farmec de negrăit. Iar din soarele argintiu revărsa pe nesimțite o ploaie de raze, fermecată de o poezie necunoscută...

Cine era străinul care cânta așa de frumos? Un biet trubadur ră-tăcit în părțile acestea dintr'o țară depărtată.

Și o minune. Trubadurul venea chiar spre domniță. Cu fiecare răsuflu depărtarea ei scădea și deodată străinul se află în fața domniței.

— Tu ești cea mai frumoasă domniță din lume, — îi șopti el.

— Și tu cine ești? Cum te numești? — întrebă frumoasa mică domniță.

— Eu mă numesc „Cântărețul iubirii” — îi răspunse streinul.

— Cântărețul iubirii... Ce nume frumos ai...

Străinul să aplecă și o sărută.

— Ce a fost asta? Și mica domniță tresărind se înroși, — buzele tale doar' acum au spus cuvântul cel mai dulce, acum, când nu au vorbit.

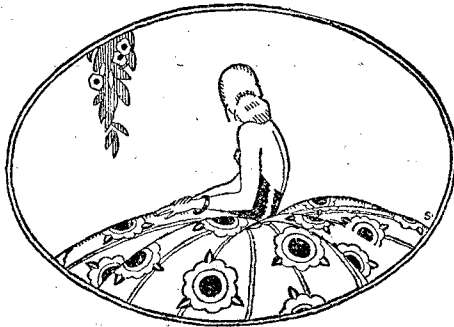
— Ce ți-am spus a fost numai un sărut.

— Nu te înțeleg. În povestea mea nu am auzit de așa ceva. Spune-mi ce e sărutul?

— Sărutul e vorba nevorbită, e gratul celor nepovestite, — îi răspunse streinul.

— Imi plac cele nepovestite — îi șopti mica domniță — mai spune-mi...

...De aici înainte în fiecare noapte fugi din chip în realitate, ca să simți pe buzele ei vorbele nevor-

bite ale cântărețului. Zi după zi, doar primul cântec de cocoș o aducea acasă. Încetul cu încetul au început multe să se schimbe. Crinul pe care în dimineață îl ridica de jos, începu să se vestejească. Mai târziu și cartea de povești începu să se schimbe. Începu să aibă secrete și între filele ei ascundea scrisori din ce în ce mai înflăcărare. În scrisori era sară, ardeau focuri misterioase și căldura lor atingea pe mica dom-

niță, când în drumul său, trecea pe lângă ele.

În scrisori era vară, chiar și afară în lume, era vară și în sângele miciei domnițe. O vară caldă, frumoasă, despre care nu bănuia, că în fiecare noapte îi răpăște câte ceva.

Și au trecut multe nopți... În cartea de povești ajungeau scrisori tot mai sinistre. Afară pe la ferestri începu să colinde, din când în când, vântul și ramurile se întindeau goale, ca niște schelete, spre rigida transparență a ferestrelor. Zilele se făceau mai scurte... scurte erau din ce în ce și scrisorile, și veneau tot mai rar... Mica domniță încă nu știa ce sunt lacrimile și că vara va trece odată.

Dar timpul, care în chipurile colorate ale cărților de povești stă tot pe loc, afară în lume se grăbea, par'că fugea, par'că alerga.

Trandafirii și-au lepădat floarea. Pe cer, vântul purta valuri de nori cu cari acoperea soarele argintiu al nopților. Și nopțile erau tot mai reci, mai mohorâte, ca și scrisorile din urmă ascunse în cartea de povești.

Miciei domnițe îi era frig și frică în grădina cea întunecată și păpărită. Cântărețul ei venea tot mai rar și tot mai târziu și când venea venea încet, încet de tot.

Mica domniță nu voia să observe nimic și cu o iubire naivă îl reținea când voia să se ducă. Și doară... cocoșul a cântat de mult! Dar micile domnițe nu aud nici odată cân-

CÂNTECELE LUI ANACREON

— Din originalul grecesc —

SĂGEATA LUI EROS

Bărbatul celei mai frumoase'n Lemnos,
Având atelier pe vârf de munte,
Comandă veche a zeilor iubirii
Cioplea din fier mii de săgeți mărunte...
Și Kypris le-ntingea pe rând în miere
Iar Eros, apucându-le de vârfuri,
Le înfingea apoi într'o otravă.
...Din lupte nimeri pe-acolo Ares,
El își suci înfricoșata lance
Râzând de săgecioarele lui Eros.
Dar Eros zise: ți se par ușoare?
Iea una 'n mână și-o să vezi îndată!
Apucă Ares săgecioara 'n mână
Frumos zâmbește Kypria alături.
— „In adevăr e great!” oftează Ares,

Și strigă: „scapă-mă de-a ei văpaie!”
Răspunde Eros: „vezi numai ce grea e!”
Decât o roată de căruță
Viața noastră-i mai fugară,
Curând, curând o să ne zacă
Cenușa 'n urna funerară...
La ce să-mi dați atunci miresme
Și rău de-oleiuri în mormânt?
Acuma vreau cununi de roze,
Acuma până-s pe pământ
Fecioare dulci să le iubesc!
Pân' ce-o să-mi faceți focul torții
Eu vreau să cânt pe dansul morții
Și orice griji să-mi fugăresc!

TEODOR MURĂȘANU

CUM SE JUDECĂ LA TURCI.

de ION MUNTEANU

tecul cocoșului, când voesc să-și recâștige iubirea, pe care nu voesc s'o piardă. Și s'a rugat așa de frumos de el... Cocoșul a cântat a doua oară și... când se făcut iarăși noapte se îndeplini prezisa vrăj toarei. Mica domnișă se căi amar... Cel pe care-l aștepta, n-a mai venit.

Tremurând colindă prin grădina tristă. La izbirea vântului ramurile se îndoiu vâlcărindu-se. Umbre împletecite rătăceau de-asupra pământului umed. Și cum fugea așa, îi eșeau în cale boschetele-schelete ale trandafirilor morți. Inspăimântată se opri, dar vocea ei slabă tot mai chema pe cineva, care nu-i răspundea.

Își îngropă fața în palme. Ce caută ea aici? Și de-odată voi să fugă înapoi în poveste.

Dar calea, pe care se înapoia în poveste, era acoperită cu frunze moarte, — a îngropat-o toamna.

În jurul ei era numai realitate. Și durerea care în aceea clipă i-a pătruns în inimă, nu a fost din povești, ci durerea oamenilor, și nu lacrimile din povești, ci lacrimile durerilor omenești au năvălit în ochii ei.

Lacrimile aceste amare au dat obrăzilor ei o culoare palidă și o durere sălbatică, par'că, sub halna ei de culoarea lebedei, acolo în partea stângă, i-a rupt ceva...

Și după multe rătăcirii, în zori de zi, ajunsese acasă, — în cartea de povești.

...În zadar mai lumina soarele din ch'p, înzadar erau înfloriți trandafirii roșii; ea nu putea să uite, că afară în lumea realității, florile s'au vestejit, că primăvara a trecut și vara s'a dus.

În căpșorul ei își făcu loc întrebarea:

— Oare și oamenii se ascund în povestea lor, când afară e toamnă?...

Taghi Hussein era comerciant de smochine în satul Neh. Avea două sute de cămile, treizecișinouă de ani și nici o soție, pentru-ce era urit de toți dreptcredincioșii și dreptcredincioasele musulmane. Ei îi ziceau: „Se cuvine să ai atâtea soții câte și cămile. Mohamed ne învață să cumpănim plăcerile cu durerile. Cine întrece măsura plăcerii va păcătui, căci pământul e lăcașul ispășirii, iar al ferticității sunt numai cele nouă ceruri. Între cele douăsprezece vișii, Mohamed a pus și bogăția. Ne-a învățat să ne însurăm de atâtea ori, de câte ori ne crește avuția, știind că atunci ne vom feri de aur ca de foc. Tu calci legea strămoșească! Păzește-te de mânia cerurilor!”

Taghi Hussein rămânea însă surd la însinuirile concetățenilor, pentru-ce aceștia îi poartă gând rău și vor să se răsbune.

Îl părăsi la cadiul mehkemei* din Lailik, cetatea cea mare, că vinde dreptcredincioșilor vin și alte beuturi spurcate, stricând astfel legea.

Cadiul porunci să i s'aducă înainte acest suflet pierdut, pentru-ca luându-și pedeapsa cuvenită; să-l readucă credinței adevărate spre mulțumirea tuturor.

Taghi Hussein se ploconeste adânc și începe să se vaete:

— Fii binecuvântat preamăritul meu stăpân și să crepe toți dușmanii mei și ai tăi! Jur că pâra-i minciunosă. Dușmanii îmi sapă groapă, pentru-că sunt cel mai bogat între ei. Am avut o sută de cămile, cu voia ta mai am nouăzecișinouă. Cea a sută e afară, te așteaptă.

— Mulțumesc — îi răspunde cadiul — dar spune-mi pentru-ce nu ești însurat?

— Preamărite, găsești și tu, că o însurătoare e o spânzurătoare. Mai multe soții sunt tot atâtea iaduri.

— Adevărat — zice cadiul — dar pentru-ce să ne sugrumăm numai noi cu funia spânzurătoarei, iar tu să îți porți capul sănătos. Și apoi să ști, că cine nu a suferit e un blestemat și jumătate. Orice cuvânt rostit de dânsul e o minciună gogonată, pentru-că durerea nu l'a învățat cumpătarea vorbeii. Ești un mincinos deci Taghi Hussein! Ai

* tribunal.

vândut băuturi spurcate dreptcredincioșilor. Voi pune să și se dea nouăzecișinouă de lovituri în tălpi. Găsește că pedeapsa e din cale afară de blândă. Un baston pentru o soție.

— N'am numai nouăzeci de cămille — se vaita Taghi. Zece și le-am dăruit ție, mai scade și tu din numărul bastoanelor.

— Fie deci nouăzeci de lovituri. Dacă ai avea mai puține cămille te-ai pedepsi cu mai puțin, dar unde e mult, tot mai mult se cere.

— Atunci să-mi mai rămână optzecișinouă judecătorul meu, dar jur că nu-ți mai pot da nici una!

După pedeapsă Taghi Hussein părea un mort. Abia putu să se târască până la poarta mehkemei. Se culcă pe spate și își ridică picioarele în aer, blestemându-se sau poate-l blestema pe judecător.

Trecu pe-acolo un țaran din Neh și văzându-l îl întrebă: „Doar nu te-ai făcut ghiaur o Taghi, căci te văd rugându-te cu picioarele către cer.”

— Să te trăsnească Alah și pe toți ai tăi din Neh! Du-te și închiriază-mi o cămilă, să pot merge acasă.

— Te voi duce eu — îi zice țaranul. — Imi dai zece galbeni și te voiu sălta ca pe un fulg. Dacă vrei vom merge în pas de melc, iar dacă ți-e grabă, vom galopa în pas de cămilă.

— Îți dau un galben — se rugă Taghi.

— Fie — lăsă țaranul, iar în gând își zicea — te-ai învăța eu să călărești pe tatăl Ali pentru un galben.

Și apoi pornesc la drum.

Se înoptează.

Tatăl Ali cântă și glumește, pe când Hussein se vaită și blestemă.

— Fiecare în limba sa laudă pe Domnul — glumește Ali.

— Să-ți sece vocea — îi dorește Taghi.

Mai fac câți-va pași, apoi tatăl Ali se oprește și zice cu o voce întunecată: „Nu te pot duce pentru un galben. Dacă îmi dai zece te port până în sat, dacă nu te las pradă șacalilor!”

Hussein se vaită că un prunc nou născut și când vede că Ali pleacă lăsându-l singur, îl recheamă promitându-i nouă galbeni.

Alli îi duce până la jumătatea drumului între Vaillik și Neh și apoi îl răstoarnă într'un șanț: „Nu te mai duc decât pentru o sută de galbeni. Ești greu ca un catâr, iar eu sunt slab ca o femeie. Dă-mi o scrisoare pentru această sumă și te voi purta până în sat. Dacă nu te las pradă leilor, i'auzi cum răcnesc?!
— Pentru o sută de galbeni cumpăr cinci cămile — țipă Taghi.

— Cum, pe mine mă pui în acelaș rând cu cămilele — se înfurie Ali și vrea să plece.

— Mai sunt douăzeci de leghe până în Neh. Până să treacă vre-un călător te-or sfășia leii.

— Clătini din cap. Nu crezi că răcnetul de mai înainte a fost de de leu? Crezi că a fost de asin? Fie, dar te-or găsi tâlharil și te-or vinde rob.

Taghi Hussein îi dă o scrisoare pentru nouăzecișinouă de galbeni și plânge tot drumul, blestemând pe Alah, pe judecător pe cel din Neh, afară de tatăl Ali, pentru că aceasta i-ar urca taxa de transport, la prima înjurătură.

Ajuns acasă Taghi Hussein se gândește la înșurătoare până ce durerea e vie, pentru-că știe că odată trecută ar fi în stare să mai ia o sută de lovitură în locul unei căsătorii.

— Voi lua odată numai una — gândește Taghi — căci otrava dacă nu e luată cu picătură te omoară pe loc. Cu vremea mă voi obișnui și cu veninul. Sunt unii cari trăesc chiar dacă iau otrava cu paharul, căci au început de la mai puțin și s'au învățat cu răul. Unora li-se pare chiar dulce otrava.

Prima lui soție fu Fatma, unca flică a unui vecin bogat. O văzuse odată fără vâl și o găsi din cale afară de urită.

— Cel puțin știu ce iau — își zicea Taghi — și nu voi avea nici o surpriză neplăcută în noaptea nunții.

Taghi Hussein nu se înșelase în alegere. Deși Fatma era urită, se știa face plăcută, pentru-că era înțeleaptă și cumpătată. Aceasta din urmă virtute e foarte prețuită de bărbații mai în vârstră.

Primul care veni să-i felicite în dimineața cea dintâi a căsătoriei, fu tatăl Ali.

— Te văd palid și ochii îți strălucesc, o Hussein, dovadă că îți priește căsnicia. Învățații ne spun că otrava odată luată, nu te mai poți desbăra de ea. Cine a tras

TRECEA UN OM...

Prietene, ți-aduci aminte?...
Trecea un om plângând pe stradă —
Și-o ploaie neagră de tristețe
Pe oameni a nceput să cadă.

Trecea un om plângând prin lume...
Noi nu știam ce chin l-apasă
Și 'n seara-aceea, mai de vreme
Ne-am reîntors tăcuți acasă.

Apoi, în odaia noastră,
Pierduți în fundul de havane,
Am tot vorbit o noapte 'ntreagă
De suferințele umane...

Prietene ți-aduci aminte?...
Trecea un om plângând pe stradă —
Și-avea în piept venin de veacuri
Și 'n lacrimi fulgerări de spadă...

GEORGE A. PETRE

din ciubuc, nu se mai lasă niciodată de această plăcere. Te-ai înșurat crezând că te oprești la una, dar nici haremul sultanului nu îți va părea prea mare, odată ce ai prins gust de femeie.

— Nu vreau să te mai supăr cu trâncănelile mele. Ți-am adus hârtia, dă-mi cei nouăzecișinouă de galbeni.

Ești atunci și Fatma care ascultase vorbele lui Ali și încruntându-se către acesta îi zice:

— Știu toată povestea hârtiei. Vei primi nouăzecișinouă de lovituri în loc de galbeni, dacă n'ai să te cărăbănești îndată. Coranul zice: „Cine se folosește de nenorocirea celui bătut de soarte, să n'alibă nici o cinste și nici un folos din cea-ce a voit să câștige“. Hussein al meu a fost în neputință, iar tu i-ai stors prin amenințări acea hârtie.

— Ai prins gust de bătae cinstitule Hussein. Te iei după vorbele femeii, când știi că în Lailik trăește un cadiu prea drept. Voi merge să te părăsc.

Hussein voia să-l rețină, dar își văzu nevasta încruntată. Oftă și îl lăsă pe Ali să plece.

La judecată se duse Fatma și spuse ceea ce am auzit odată.

Alli îi răspunde: Coranul zise: „Dacă ai rostit un cuvânt, chiar mincinos să fie acela, să-l urmez ca și când ar fi adevărat. Cel mai greu păcat e minciuna. Cine va zice înaintea slujbașilor sultanului, că n'are decât un fiu pentru oaste și într'adevăr va avea doi, îl va

omorî pe acesta, pentru ca să i s'adeverească cuvintele zise“.

„Hussein a zis că îmi va da nouăzecișinouă de galbeni. A crezut că mă va înșela, căci în sine se gândea că sunt mincinoase cele rostite. După coran, se cuvine să-și îndrepte greșala, făcând să se împlinească cele promise“.

Fatma roșie de mânie s'apropie de urechea sultanului și îi șopti ceva. Acesta dădu din cap în semn de afirmare. Porunci să-l lege pe Ali și puse doi slujitori să-l bată în tâlpi.

După zece lovituri îl întreabă:

— Câți lași din cei nouăzeci și nouă de galbeni?

— Pe toți — răspunde Ali — căci vei pune să mă bată până vom ajunge la un galben și apoi e mai cu cale să-i lași deodată decât cu țărâta.

— Ești un înțelept bătrânule — zice cadiul. După coran nu mai ai nici o pretenție față de Hussein. El ți-a datorat, tu l'ai ertat, legea e făcută.

Fatma răsă bucuroasă, dar se întunecă când auzi pe Ali:

— Măritul meu stăpân, Hussein se laudă că atunci când a fost la tine, ți-a spus că n'are decât optzeci și nouă de cămile, pe când el are cu o sută mai multe. Poruncește să fie adevărate cele rostite în fața ta.

Fatma leșină, pecând cadiul trimetea zece slujbași s'aducă cele o sută de cămile ale lui Hussein, pentruca să nu-l lase pe bietul credincios în păcatul minciunii.

UN CONCURS AL „ASTREI“

Premii pentru învățătorii și preoții cari vor instrui mai mulți analfabeți.

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român „Astra” Sibiu, distribuite pentru anul școlar 1926/27: a) un număr oarecare de Abecedare pe seama neștiutorilor de carte, adulți, lipsiți de mijloace, cari vor să învețe carte în cursul acestui an școlar; b) 40 premii de câte Lei 2000 acelor învățători și preoți, cari se vor distinge prin instruirea unui număr mai mare de analfabeți, îndeosebi în vârstă de peste 18 ani, în cursuri aranjate anume spre acest scop; c) pentru premiarea celor mai vrednici 5 elevi ai fiecărui curs, anunțat de mai înainte, se vor pune gratuit la dispoziția fiecărui președinte de despărțământ sau de cerc cultural câte 5 broșuri potrivite din Biblioteca populară.

Constatarea succesului obținut, în cetit, scris și socotit, în aceste cursuri, se face în modul următor:

1. La încheierea cursului se face un examen în fața președintelui despărțământului „Astrei” sau a președintelui cercului cultural al acesteia din comuna respectivă, care va raporta comitetului central despre decursul și rezultatul examenului, care va fi public.

De dorit este ca după terminarea examenului, elevii să se producă și cu declamări și cântări.

2. Instructorul va face înainte de examen consemnarea celor ce au fost înscriși la curs, dinpreună cu acelor ce au urmat de fapt până la sfârșit. În aceasta consemnare se va indica: a) numele elevului (eivei); b) vârsta; c) progresul obținut la examen (a învățat: a ceti, a scrie a socoti, pe depîn, sau numai în parte, a știut carte mai înainte etc.)

Consemnarea se va înainta după examen comitetului central, cu recomandare pentru eventuală premiere.

3 La premii e de dorit să reflecteze și instructorii din Basarabia ai acestor cursuri și cei din cazarme.

Sibiu, 16 Octomvrie 1926.

Dr. O. RUSSU,
vice-președinte.

ROMUL SIMU,
secretar

INSEMNAȚI

S. T. S. R. A.

Câteva păreri în legătură cu organizarea societății noastre

În dorința de a lămuri, în linii generale, rostul și organizarea S. T. S. R. A. — cred nimerit să aștern aci, deschis, câteva păreri pe care nu le socot cele mai definitive, mai miezoase și complete, din câte se pot aduce.

Se va lua de model organizația și statutele Societății Scriitorilor Români — dovadă că nu suntem regionalisti, cum s'a spus de către unii. Statutele, bineînțeles, se vor modifica ici-colo, fiind seamă de referințele vremii și a împrejurărilor.

Activitatea Societății

De o parte — activitatea pur literară, a membrilor. Incurajarea talentelor începătoare și decapitarea Vicleemiștilor...

De altă parte — Societatea, în mod colectiv și individual va contribui an de an, lună de lună, zi de zi, faptă, de faptă, la cultivarea și luminarea poporului, de jos până sus: — fără osebite de „dincolo” și „dincoace” dragostea românească; fără osebite de confesiune (frăția bisericească); fără osebite de... politică (pacea Patriei mele).

Lucru limpede. Argumente — de prisos. Se poate vorbi doar despre ceva **voiață și osteneală...**

Cu piticii cu gura mare nu se discută. Aceia se trimit la Circ — spre a avea ceștiași o cale mai liberă și mai comodă pentru **fapte.**

Membrii Societății

Pentru ostași mulți — cadre largi. Pentru idei și fapte complete, integrale, — cadru complet. Vor face parte din Societate nu numai talentații ci și talentatele. Viața — ne este un suprem argument, care nu începe numai dela mărul lui Adam și Eva. Tindem spre armonizare — supremele armonizări. Despre artă se spune că e o republică, — republica valorilor. Să între în această organizație și colegile noastre valoroase, talentate.

Nu numai literații — ci și pictorii, sculptorii, compozitorii, iscoditorii în ale științelor, cred că e logic să facă parte din organizație. Fiecare artă își are scrisul său, care poate să nu conștie numai decât din întrebuintarea alfabetului. Pictorul scrie cu ajutorul culorilor. Sculptorul cu dalta. Compozitorul cu ajutorul notelor. Subt numirea de scriitori nu înțelegem numai pe cei ce întrebuintează cuvinte și toc.

Membrii de drept

E ceva mai grav, mai gingaș, mai explozibil — mai ales acum când e vorba de așezat temelii, de înjghebarea unei societăți. Și e bine să nu jignim pe nimeni, dar nici să ne compromitem dela început.

Un comitet neutru, în afară de tinerile cadre, va cerceta dosarele literare ale fiecărui — și va aviza.

Din comitet cred nimerit să facă parte dnii Oct. Goga, Bogdan Duică, Agârbiceanu, Al. Ciura, Emil Isac, S. Bornemisa etc.

Argumente — iarăși de prisos.

Eu unul prefer să rămân pe din afară — decât să văd că un ideal atât de scump sufletelor cinștite s'ar compromite dela început prin anumite greșeli sau slăbiciuni... literare.

Socot că această Societate nu trebuie să fie un azil, o pepinerie, un spital de înțărăm pentru talentele rachitice. Nu poate fi o familie în care intră toți trozii și Vicleemiștii artei.

Va spune cineva:

Bine nene, dar și dta ești unul dintre ceice ai fost în noaptea aceea în grădina Ghetsimani, cu Isus...

Nici o durere și tristețe: — să rămân în drum!

Iniințarea acestei Societăți pentru sufletul meu e o desăvârșită și eternă bucurie ce mă va răsplăti o viață întregă.

O revistă a Societății

Nici vorbă nu poate fi deocamdată — numai dacă latifundiarul și îmbogățitii de războiu nu ne vor veni în ajutor cu danile lor serioase.

Până atunci...

Credem că dl S. Bornemisa directorul acestei prețioase reviste ne va putea veni în ajutor punându-ni-o la îndemână — macar pentru publicațiile oficiale ale S. T. S. R. A.

Ar urma apoi o Bibliotecă a Scriitorilor Ardeleni.

Sediul Societății — în Cluj.

Și lucru firesc, la Congresul Scriitorilor Ardeleni vor participa, membrii de drept ai Societății conform avizului dat de către Comitetul presidat de către domnul Octavian Goga.

Acest congres cred nimerit să se țină în săptămâna întâie, după sărbătorile Nașterii Domnului.

Scriitorii cari aderează la înfăptuirea acestei utile Societăți de o covârșitoare importanță în viața culturală a poporului nostru, sunt rugați a-și trimite adresunile lor la adresa Redacției „Cosinzeana” — cel mai târziu până în ziua de 1 Decemvrie 1926.

Per aspera ad S. T. S. R. A.

VALERIU BORA

*

Palatul Ligii Culturale. În ziua de 8 Noembrie, se va pune, cu mare solemnitate, piatra fundamentală a palatului „Ligii Culturale” care se ridică în București, pe Bulevardul Elisabeta, peste drum de liceul Lazăr. După 35 de ani de rodnică activitate întru redeșteptarea conștiinței noastre naționale, Liga își va putea avea un cămin al ei propriu. Preocupată de țelurile ei ideale, această vrednică asociație de cultură

și patriotism curat nu s'a îngrijit de înfățișarea ei exterioară. Ani de zile birourile Ligei s'au mutat de colo-colo, dar nestatornicia ei materială nu a clintit-o nicio clipă de la înaltele îndatoriri morale, cărora se consacrase întregă.

Obiectivul principal a fost atins. Clipa măreață a împlinirii idealului nostru național ni-a găsit cu candelile aprinse; dincolo luminând cărările vitejilor cari porniau fără precupețire spre ultima jertfă ce trebuia să aducem destinului, aici încălzind nădejdi vii de libertate. Liga Culturală se consacră deacum întru totul celei alte laturi a rațiunii sale de a fi: culturii naționale. Au venit vremurile de realizări practice și durabile. Așezăm temeliiile vieții românești integrale, care trebuie să-și ridice falnic edificiul viitorului. Și vrednica mamă a conștiinței naționale a început să se gândiască și la cele ale prezentului durabil. E un drept al ei, pe care nimenia nu va cuteza să i-l conteste.

Palatul care se ridică în București va fi nu numai o mândrie ed țitară a Capitalei României întregite în bună parte prin străduințele Ligei Culturale, ci și o mărturie materială a vredniciei care ni-a dus la unirea noastră a tuturor: va fi un simbol al vremii. Se cuvine pentru aceasta ca toți să contribuim la ridicarea lui, în măsura puterilor noastre materiale. Bănci și instituții economice românești din Ardeal, cu bune tradiții de sprijin cultural; asociațiuni profesionale sau simpli particulari, nimenia nu trebuie să lipsiască de a-și da obolul la ridicarea acestui monument. Și nu ne îndoiim că Ardealul, care și-a legănat atâtea nădejdi de mai bine în activitatea din trecut a Ligii, va ști să fie și de rândul acesta la înălțimea virtuților sale patriotice.

Donațiunile pentru palatul ce se va ridica se trimit la sediul Ligii Culturale în București, str Banu Mărăcine 1.

D. I. C.

*

„Astra“ în basarabia. Am anunțat încă în numărul nostru trecut frumoasa activitate culturală desfășurată de „Astra“ în Basarabia. Gândul bun a prins și e o justificată mândrie pentru Ardeal faptul că „Astra“ este singura societate culturală românească îmbrățișată cu o emoționantă căldură în provincia de peste Prut. Intoarcem prin aceasta cu recunoștință marele bine

pe care ni l'a făcut vrednicul mecenat basarabean, de curând reposatul Vasile Stroescu, în vremuri grele pentru noi în Ardeal.

„Astra“ prin tradiția ei de cultură populară aici, duce dincolo de Prut prisosul roadelor sale. Cunosând bine mijloacele de activitate folosite pentru cultura maselor, e fără îndoială că munca ce o va desfășura în mijlocul fraților noștri basarabeni va fi tot atât de bogat încununată de succes, ca opera de granit realizată în Ardeal, în cursul celor 65 de ani de stăruitoare și luminată activitate.

Salutăm cu încredere despărțămintele noi ce se crează peste Prut, ca și buna publicație populară, care a început să apară sub auspiciile „Astrei“ în Basarabia „Graiul Nostru“.

*

Încă o revistă. Cu data de 1 Noembrie a apărut la București o nouă revistă, care se intitulează „Falanga“. Un grup de tineri din jurul dlui Mhail Dragomirescu, sub atenta orientare a acestuia, s'au hotărât să apere cu îndârjire concepțiile literare ale maestrului. Lucrul este desigur lăudabil, iar revista, pornind cam bățios la drum, va oferi desigur spectacolul unei interesante lupte literare.

Dar, deși nu putem nega opera critică a dlui Dragomirescu, noi nici nu o admitem decât cu foarte multe rezerve. D. Dragomirescu are despre opera literară adeseori concepții prea mult geometrice. Aceasta însă nu înseamnă că revista nu ni este simpatică. Din potrivă, ne place îndrăznelia cu care pornește pieptis la luptă, energia cu care sgâlțâie falsele glorii ale poezii noi, ca și tradiționalismul ei respicat, care nu diferă mult de al nostru.

Camaraderește, urăm „Falangei“ izbândă, chiar dacă uneori se va întâmpla să nu fim de aceeași parte a baricadelor.

*

Paseri călătoare. E titlul unui volum de versuri semnat de dl Emil A. Chiffa un modest și stăruitor poet ardelean. Dl Chiffa este poet prin înclinație fără a fi un poet propriu zis. O sensibilitate deosebită de sensul comun al cuvântului îl duce pe căle pline de ispite ale poeziei și dsa reușește adeseori să exteriorizeze plăcut ceea ce simte. Dl Chiffa nu este la cel dintâi volum. „Paseri călătoare“ e al șa-

selea op și altele se anunță în curs de apariție. E în aceasta dovadă de risipire, o generozitate care trădează un bogat conținut sufletesc.

Versurile dlui Chiffa, corecte ca factură, se citesc cu plăcere în orele de răgaz.

*

Uniunea intelectuală română. La București s'a constituit Uniunea intelectuală română sub patronajul unui comitet format din M. S. Regina ca prezidentă de onoare și membri S. S. Patriarhul Miron, I. P. S. S. Mitropolitul Vasile al Blajului, dnea Sabina Cantacuzino, El. Văcărescu, Alice Voinescu, Adela Xenopol și dnii Gr. Antipa, C. C. Bacalbașa, Brătescu Voinești, V. Branisce, G. Buzdugan, dr. I. Cantacuzino, Ovid Densușianu, Dem. I. Dobrescu, I. G. Duca, George Enescu, Gl. Găvănescu, Octavian Goga, Paul Gorie, D. Gusti, N. Iorga, dr. Marinescu, S. Mehedinți, Istrati Micescu, Iacob Negruzzi, P. P. Negulescu, I. Nistor, M. Oromolu, V. Pârvan, Ion Petrovici, Șt. Popescu, Sextil Pușcariu, M. Sadoveanu, I. Simionescu, Jean Steriade, T. Stoeneșcu, N. Titulescu, Al. Tzigara-Samurcaș.

Comitetul de acțiune compus din dnii C. Rădulescu-Motru, Dragomir Hurmuzescu, I. Țițeica, G. Mironescu, C. Hamangiu, I. Tașcă, Mircea Djuvara, Principele Brâncoveanu Basarab, N. Dianu, Al. Hodoș, C. Beldie, d-nele Calypso Bottez, Ioana Ghica și Zoe Caribol, a votat statute Uniunii și a început să funcționeze în conformitate cu acestea.

POȘTA REDACȚIEI

Radu Drăea. Am primit cei 100 Lei, vă rugăm să cunoașteți că mai aveți de plătit pe anul acesta încă 150 Lei.

Nelly Chiticean. Deoarece abonamentul revistei este anual 300 dv. mai datorăm prin urmare cu suma de 200 Lei. — Vă rugăm a ne trimite acești bani cât mai neîntârziat.

Elenuta Popovici. Confirmăm primirea banilor.

Dr. Valeriu Oțelea. Am primit banii. Abonamentul dv. vă este plătit până la finea anului.

Societatea Culturală „Veniamin Costache“ Huși. Confirmăm primirea celor 300 Lei. Adresa vi s'a schimbat.

Petre V. Popovici. Am primit cei 150 Lei.

Aurora Melania Muncușiu. Confirmăm primirea banilor. Abonamentul dv. este achitat acum pe întreg a. c.

Dr. Valeriu Mărcuș. Confirmăm primirea sumei de 150 lei,

DUHUL CEL RĂU

— ROMAN —

VIII.

IN SPITAL

Bătaia cea mare deslănțuită la începutul lunii Mai, fu grozavă. Șapte zile bătură tunurile austriace și germane întruna, și zi și noapte, fără răgaz și fără odihnă. Tremura pământul toată ziua, aerul părea că fierbe, pădurile hăuliau și pe cer nu vedeai decât fum și flăcări. „Nici când s'o potopi lumea, n'are să fie mai grozav” ziceau feciorii pitulații în tranșee, cu arma în mână și cu o bună doză de cartușe în sac. Fibrele lor se încordaseră, ochii lor ardeau, părul li se scula în cap, când vedeau grozăvenia, care se petrece în jurul lor. Dujmanii împușcau cu acelaș avânt, cu aceiaș putere și ghiulele cădeau cu dutumul și în dreapta și în stânga, sfărâmau gardurile de sârmă și nu arare ori nimereau în plinul tranșeelor. Vai de mama aceloră, pe cari ele îi nimereau atunci. Pământul se scormonea tot, găuri adânci se săpau, trupurile schinguite zburau în văzduh și apoi cădeau amestecate cu țărână și pământul se umezea de sângele, care curgea șiroaie...

În ziua a șaptea, dimineața pe la 5, când ziua se ngâna abia cu noaptea, pe întunec aproape, când stelele dispăruseră una câte una și zorile nu se iviseră încă, — atacul începu furios, sălbatec din partea auto-germanilor. Brigada transilvăneană română fu cea dintâi aruncată în foc și comandată la atac. Făcâii se târâră pe pânțele ca șerpilor sub ploaia de ghiulele, adăpostindu-se fiecare pe unde putea, înapoia unui trunchiu de stejar zdrobit, într'o groapă, într'un tufiș, până ajunseră la sârmele tranșeelor ruse, zdrobite cu desăvârșire de artileria lor. Atunci ca un vifor, ei se sculară în picioare, și scoțând urlete grozave, se aruncară cu toată forța spre dușman. A fost ceva grozav, înfiorător! Sute de feciori cădeau în dreapta și stânga și gemetele lor înfiorătoare periau în zgomotul luptei, în făcânitul mitralierei și în șuerul gloanțelor. Atacul fu fulgerător, fu măreț! După o clipă de rezistență, Rușii părăsiră tranșeele și o luară la fugă. În urma lor porniră noi batalioane, porni focul de artilerie mai întezit, mai repede, mai grozav! Zorile, cu ochii lor trandafirii și mângăitori văzură desfășurându-se câmpul de luptă în toată măreția lui! O întreagă armată cu mil de soldați, cu sute de tunuri, cu mil de cai, în retragere fără cap și fără rezistență și altă armată din urmă, gonind mereu, pușcând, omorând, nimicind. Sute de aeroplane se țineau în urma fugarilor, aripele lor atingeau frunțile arborilor și aruncau bombe cu sutele, secerând cu nemiluită viețile tinere, viețile fragede, viețile nevinovate... Un măcel fioros, un înfricoșător măcel de carne omenească, în cât te mirai, cum poate bunul Dumnezeu suferi tot carnajul acesta...

Brigada Transilvăneană avu grozave pierderi, dar ea avu meritul de-a fi deschis drumul celei mai glorioase înaintări, pe care au avut-o austro-germanii în războiul cel mare. Lupta începută pe tot frontul, îi dădu pe Ruși mult înapoi. Galiția fu aproape în întregime scăpată, iar în Polonia, linia de bătaie ajunse pela Brestlitovsk, unde a și rămas apoi tot timpul, până la încheierea păcii pe frontul oriental.

Între jertfele românești, căzute cu acest prilej, se

găsea și căprarul Ilisie. O schijă de obuz îi reteză capul de pe umere și Ion Pescaru rămase ca trezuit. Abia avu vreme să se uite o clipă la el, căci în celalalt minut fu și el rănit de-un glonț, în umărul drept. El căzu la pământ, dar nu-și pierdu conștiința. La doi-trei pași de fratele său de cruce, se târă lângă acesta și rămase nemișcat. Acum, în spitalul din Ungvar, el vede scena aceasta și tremură și-acum carnea pe el, cum și-o reaminteste. Ilisie după ce pierdu capul, mai făcu vreo patru pași înainte și numai apoi se prăbuși la pământ. Sângele curgea șiroi din trupul lui prin rana deschisă între umere și făcu un lac în jurul lui. Incetul cu încetul apoi sângele începu să se scurgă în pământul setos și pe când veniră, cam după vreo 20 de minute, brancardierii, el mai avu încă atâta putere, ca să le facă semn, să-i facă să nțeleagă, să goloască buzunarele mortului și să le pună pe brancardă, lângă el. Mai mult apoi nu știe nimic. Atâta doar, că ar fi vrut grozav să zică un tatăl nostru lângă trupul mortului și să-și facă o cruce. Ochii lui însă erau greoi, ploapele se închideau, parcă ar fi fost de plumb și când a încercat să-și miște brațul drept, n'a fost în stare. Apoi nu mai știe nimic... nimic. S'a trezit aci în spitalul acesta, vărut alb, de ție greu să te uiți la pereți și când a deschis ochii, — mai întâi n'a văzut decât puțin jur împrejur de el și în fiecare pat câte-o umbră de om. Era noaptea, când și-a căpătat conștiința și o lumină de sfeșnic tremura în colțul odăii, prelingându-se pe pereți și strecurându-se peste cele 20—24 paturi albe, din odaie. În somn câte-un rănit gemea dureros, altul răsuflea greoiu. În odaie plutea un aer plin de mirosuri de doctorii. După ce și-a plimbat astfel ochii peste tot cuprinsul acesta, a început să-și dea seama unde se găsește. La stânga lui era o mescioară mică, pe ea câteva sticlufe și alte nimicuri doctoricești. La cap o fișă de hârtie albă, pe care era ceva scris, dar nu putea distinge, ce anume. Doar vre-un sfert de ceas să fi ținut această cea dintâi trezie a lui și a adormit iară. A doua zi, când a deschis ochii era ziua, în amiază mare. Unii dintre răniți vorbeau încet și o doamnă tânără și frumoasă, îmbrăcată toată în alb și cu o cruce roșie pe mâna stângă, umbla dela rănit la rănit și-l întreba pe fiecare cum se simte, ce doarește.

Când a trecut pe la patul lui și l'a văzut cu ochii deschși, — s'a oprit și a bătut din palme de bucurie. Se bucura biata femeie, că-l vede trezit și s'a apropiat numai decât de el și l'a mângăiat, și l'a giugiulit, întrebându-l mereu o mulțime de lucruri. Cum însă Pescariu nu știe decât românește, nu pricepe ce zice. I-a venit însă în ajutor soldatul de-alături de el. Acesta-i un sas din Ardeal și știe și românește și ungurește. Și cu ajutorul sasului, el pricepe, că a pluit între viață și între moarte, că rana lui e foarte grea, că plumbul a atins o parte din plămână și că l-a sfărâmat umărul, atingând osul. Acum însă, că s'a trezit, e bine, a scăpat de primejdie. Doctorii au trebuit să-i taie numai decât brațul drept din umăr, căci altfel era primejdie să se prăpădească...

Ion Pescaru abia acum își dă seama, ce vorbește vecinul lui, când aude că nu mai are brațul drept. Se uită, vrea să știe: Așa-i într'adevăr! Nu mai simte, că ar avea brațul acesta, numai pe cel stâng. Și dă să se miște, să se pipăe, dar doamna se repede la el și nu-l lasă. Să nu se miște, să stea așa, neclintit, până nu vine doctorul... Ochii lui se umplu de lacrimi și începe să plângă cu hohot... Doamna plină de milă

și de gingășie îi mângâie pe frunte, îi șterge lacrimile cu o batistă albă și moale și plină de miros de violele. Doamne, ce ființă gingașă doamna asta tânără. Poate nici n'o fi ființă omenească, o fi un înger din cer, o nălucă, un vis. Poate el visează toate acestea și nu-i treaz. Dar nu! Uite își mușcă cu dinții buzele și simte, că-l dor. Nu, nu visează. E treaz și în jurul lui sunt frați de arme, răniți ca și el și asta-i o doamnă, care-și petrece vremea alinând durerile aceluia, ce suferă atât de mult... Va să zică, atunci e adevărat, ce spune vecinul lui. El nu mai are brațul drept. L'a pierdut, ca să-i rămână în schimb viața!

Ah viața! Da, e bine așa! Câți n'ar vrea să fie ca el. Dar alții sunt și mai rău. Și-au pierdut ochii, și-au pierdut picioarele. Vai și amar de aceia. Decât orb, mai bine să nu fii viu de loc. Și schlop, adecă olog, încă mai merge, că vezi pe toată lumea, și te târâști dintr'un loc într'altul, și totuș mai simți. Dar orb! Oh, nu, nu, nu!...

Și Ion Pescaru simte în toată grozăvenia ei nenorocirea de-a fi orb. Inchipuindu-și-o pe aceasta, simte că durerea lui proprie se micșorează, și că nici nu-i atât de nefericit, cum s'ar părea. Un braț, adevărat că-i cel drept, dar la urma urmei totuș numai un braț, nu-i așa lucru mare! Incolo nu are nimic. Ochii întregi, picioarele bune și pe deasupra și brațul stâng. La lucru are să se ajute cu acesta. Dar are să-i fie greu, simte el bine, că are să-i fie foarte greu. Va trece multă vreme, până se va deprinde să știe ținea și numai biciul, dar coarnele plugului?

Și gândindu-se la toate acestea, el nu mai plânge. Zimbește doamnei acesteia, care-l îngrijește, care-l mângâie...

În clipa aceea ușa camerei se deschide și intră doctorii. Uaul e înalt, slab și cu barbă. Al doilea e mărunț și gros. Amândoi poartă ochelari și amândoi sunt în haine albe... Curios, aci toată lumea-i în haine albe. Și doctorii și doamna asta și răniții, când se scoală din pat, îmbracă pe ei tot o haină aibă de pânză. Doctorii merg dela pat la pat. Vizitează pe răniți, desfac rănile, le leagă apoi iară și acum doamna cea tânără e în urma lor și le stă în ajutor. Un sergent are în mână o carte și scrie ce-i spun doctorii... Vizita asta ține mult. Până ajung doctorii la patul lui Pescaru, trece mai o jumătate de ceas. Însfârșit iată-i. Doctorul cel înalt pune mâna pe fruntea lui și-i lea mâna stângă să-i pipăie pulsul. E mulțumit pe semne, că se întoarce spre celălalt doctor și-i spune ceva. Zimbesc apoi amândoi și se duc mai departe, după ce spune sergentului nu știu ce. Vecinul lui, sasul îl luminează apoi, după ce trec la alt pat doctorii. Au zis că-i bine, dar că legătura nu i-o desfac încă, până peste vreo câteva zile. Au dat apoi poruncă sergentului să nsemne pentru el mâncare bună, o supă de pui...

Ion Pescaru ascultă fericit. Și, când pomește de mâncare vecinul lui, par'că simte într'adevăr, că-i foame. De câte zile n'o fi mâncat, nu știe. Cum să știe, când n'are habar nici ce zi-i astăzi. Pentru el timpul nu mai are niciun șir. Cine știe cât o fi decând a fost rănit, decând e aici? Iși înconardă ușor mintea și ar vrea să se gândească. Stai! Lupta s'a pornit Joi dimineața în 12 Mai. Atunci, în revărsatul zorilor s'a deslănțuit atacul și pela 7—8 dimineața el a fost rănit. De-atunci nu mai știe ce s'a întâmplat și numai cu mare greu își poate aduce aminte și de

felul cum l'au transportat brancardierii. El se vede din nou lungit pe targă și apoi se'nfioară deodată. Vede capul retezat al căprarului Ilisie par'că și trupul lui căzut în țărână și sângele lui roșu și ferbinte, scurgându-se șiroi și făcând baltă prin împrejur. Prin trupul lui slăbit trece un fior și-l podidesc lacrimile după prietenul său bun, după fratele său de cruce. Iși reamintește apoi de seara aceea dinnainte de luptă, când Ilisie îl trăsese de-o parte și i-a vorbit atât de jalnic de moartea, pe care o prevăzuse. Cum îl rugase să lea seama de blata lui măicuță, dacă se abate vre-odată prin Vinerea.

Dar de bună seama! Are să se ducă și are să-i spună. Dar cum are să-i spună de moartea feciorului ei? Ah, prea ar fi fioros și prea ar fi o lovitură grozavă pentru sărmana bătrână. Nu, nu are să-i spună adevărul. Întâi are s'o pregătească, are să spună, că Ilise e prizonier, că el l'a văzut cu ochii, când l'au dus Rușii. Asta o să o mângâie pe bătrână. Și pe urmă? Ei pe urmă! Dacă o vedea ea, că nu vine și trec ani și ani de zile, se împacă mai ușor cu gândul, că s'a prăpădit feciorul său...

Da, așa are să se întâmple. Numai de s'ar vindeca, de nu l'ar ținea mult în spital. Dar de ce să nu-l țină? În mintea lui Pescaru se ivi deodată căsuța pustie din Măgura și i se păru că o vede sfărâmată, pustie, nevasta în închisoare, copiii la socrii. Un nou val de durere, ca o furtună, se ridică în sufletul lui amărât și chinuit. Însfârșit, are să afle adevărul, dacă s'o duce acasă, că de-acum e sigur, că se duce. Îndată ce va fi vindecat, el crede, că-i vor da drumul dela miliție pentru totdeauna. Ce-au să mai facă cu un ciung cum e el, acolo? Doar să-l țină de pomană, că treabă și-așa nu mai poate face!... Da, are să se ducă cu siguranță acasă...

Cufundat în gânduri, Ion Pescaru nu bagă de seamă cum trece vremea, cum fuge și cum durerile lui trușești se alină. Ușa dela camera răniților se deschide și doi soldați intră cu gamelele pline de ciorbă. Un miros de mâncare umple largul odăii și Pescaru simte din nou foamea de odinioară. Când soldații îi pun gamela cu ciorba de pui pe măsuța dela stânga lui, simte un gust de foame, cum n'a simțit niciodată. Dar cum să mânânce? Cum să se miște? Doamna cea tânără intră chiar atunci în odale și se grăbește spre el. Îl ajută ea. Îl ridică cu grije nițel de spate, îi pune perina mai în sus, ca să stea răzîmat și-i dă cu mâna ei să guste. Curios, par'că e altă lume în jurul lui! Par'că e o lume plină de bunătate, plină de milă și nu mai este neînțelegere și ceartă! Sufletul lui e atât de mișcat în clipa asta!

Și cât de bună e supă! A sorbit-o în câteva clipe și simte, că a prins putere. Și cum ar mai fi mâncat, Doamne. S'a uitat jur împrejur, să vadă, dacă nu mai este ceva. Dar nu mai era nimic. Și doamna a priceput numai decît și i-a spus, că acum, deocamdată nu-i îngăduit să mânânce mai mult. Dar porția o să crească zi de zi, până s'o face de tot bine și-apoi n'are să mai sufere de foame. Și vin are să bea mai încolo...

După masă, răniții mâncați odată, au început să doarmă. Alții mai vindecați, mai cu putere, s'au sculat din pat și îmbrăcați în hainele acelea albe și având pe deasupra mantalele, au ieșit la soare, sprijiniți de cârji. Ei stau roată, unii pe scaune, alții în picioare și soarele varsă valuri de căldură peste ei. Ce bine se

simt afară, în bătaia soarelui! Dar asta nu ține mult! Un ceas, cel mult două și apoi se culcă iar! Ceasul acesta însă, face mai mult, decât toate doctoriile! El simt cu toții cum îi străbate căldura soarelui până în măruntaie, cum le ușurează sângele, cum prind putere și cum se deschide inima lor îndurerată. Vorbesc ușor, simt plăcere să-și povestească luptele, cum au căpătat rănile, cum au murit camarazii lor. Și așa ușor, vorbă după vorbă, acești frați de suferință, de toate neamurile și de toate armele, se cunosc și se împrietenesc aici în spital. Legături noi de frăție, ca și cele din tranșee, se ncheie între ei. Aceiaș suferință, ca și aceiaș primejdie, îi face să se iubiască, să se stimeze. Într'adevăr e foarte ciudat, cum numai suferința și primejdia singură poate uni pe oameni! Traiul bun, bogăția, trezesc numai pizmă și ură. Omul devine nesătul în avere și ar dori tot mai mult să aibă, — devine pizmuitor, devine fudul și disprețuitor de cel mai sărac și mai năcăjit. Este adevărat, că bogăția e izvor de răutate și de nemulțumire, când sufletul, care o stăpânește e rău, e nesățios, e fudul..

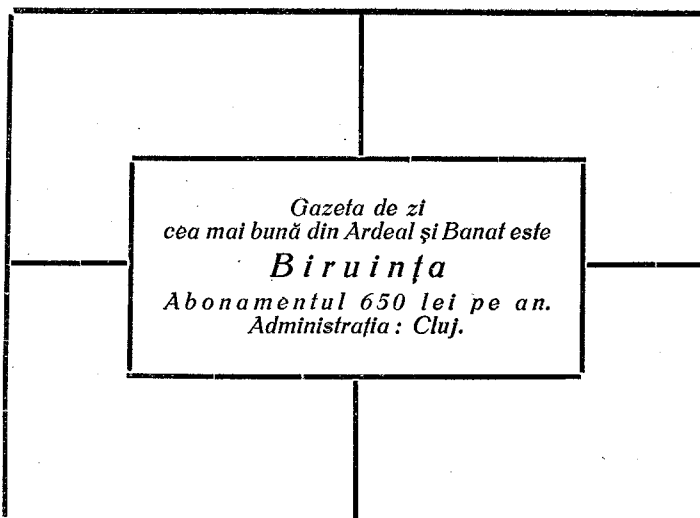
Ion Pescaru rămâne după mâncare nemișcat, vreme îndelungată. Ar vrea par'că să se scoale și el să meargă afară, să guste aerul proaspăt și să simtă căldura soarelui. Dar nu poate, simte el, că nu poate. E prea slab, să ncerce una ca asta. Și apoi știe doar, că nu are încă voință. Poate mâine, poimâine, după ce va mai prinde puteri... Ca să-i treacă de urât, el intră în vorbă cu sasul de-alături. Il întreabă de toate, de unde e, la care regiment servește, unde a fost rănit. Și așa află, că e de pela Bistrița, că e din artilerie și că a fost rănit în Galiția. Dar n'a avut rană grea. La piciorul stâng, o schijă îi intrase în pulpă. Zace aici de trei săptămâni, și așteaptă acum să-l trimită la regiment din zi în zi, că e aproape vindecat. Și din vorbă în vorbă, Pescaru devine și el mai prietenos și începe și el să vorbească. Dar apoi obosește repede și tace. Il lasă pe celalalt să vorbească și el ascultă. Incetul cu incetul însă nu mai prinde toate vorbele. Abia mai aude câte unele și-apoi nu mai aude niciuna. Sasul băgând de seamă, că vorbește numai la păreți, zâmbește pe sub mustața lui galbenă și face și el. Scoate apoi de sub căpătâi tutunul, își răsucesce o țigară groasă și începe să tragă din ea cu adevărată plăcere..

Răniții de pe-afară reîntră unul câte unul în cameră și se culcă iar. Cel adormiți se trezesc și vorba începe din nou. Numai câte unul rănit mai greu geme de durere și celalaltii se uită cu milă la el. Toți, cari sunt aci, sunt miloși. Durerile lor i-a înbunit, le-a făcut inima simțitoare. Câte unul vindecat se duce la patul celui rănit mai greu și caută să-l servească, să-l mângâie. Și vorbele se înșiră și se deșiră ca fulgii de pene, plutesc ca un cântec în surdina, ca un zumzet de albine..

Câte spitale, câți răniți, nu gem în clipa asta în lume! De-alungul și de-alatul, țara întreagă, atâtea țări, sufăr aceleași chinuri, aceleași dureri. Fantoma morții se răsfață dela valurile Volgii și până la cele ale Seinei, dela canalul Mâncii și până la Adriatică. Un zăbranic negru și doliul cel mai trist și mai dureros se întinde peste toate și peste toți. El acopere lumina și alungă veselia, tinerețea și răsul. Urișa crimă, care s'a săvârșit, deslănțuind acest războiu, nu va putea fi nici odată pedepsită! Atâta e ea de mare, atâta e de fioroasă atâta e de monstruoasă!

Dar răzburarea trebuie să urmeze.

SEBASTIAN BORNEMISA

„COSINZEANA“

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ LITERARĂ

BIROUL:

CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ
No. 16

UN EXEMPLAR 6 LEI

PENTRU COLABORATORI:

Manuscrisele trimise trebuie scrise citeț, în rânduri rare, pe o singură pagină. Lucrările nepublicate se ard.

PENTRU AUTORI ȘI EDITORI:

Lucrările trimise într'un singur exemplar se publică numai la bibliografie. Pentru recenzii trimiteți două exemplare pe adresa redacției. Revistele fac excepție dela această regulă.

ABONAMENTE:

PE UN AN ÎN ȚARĂ 300 L.
ÎN STRĂINĂTATE 600 L.

UN EXEMPLAR 6 LEI

A apărut: CALENDARUL „LUMEA ȘI ȚARA“

cu numeroase ilustrații, articole, povești, snoave,
ghicitori și poezii populare.

Prețul 15 Lei, recomandat 21 Lei.

Banii se trimit pe adresa „LUMEA ȘI ȚARA“

Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 16.

**ABONAȚI
pentru săteni**

foaia populară ilustrată

„LUMEA ȘI ȚARA“

Adresa:

CLUJ, PIAȚA CUZA VODA 16

Numeri de probă gratuit

**CADOUL
CEL MAI FRUMOS**

pe care-l puteți face
unui prieten, rude
sau cunoscut, este o
colecție din revista
săptămânală

„COSINZEANA“

cu sute de ilustrații,
poezii, nuvele, schițe,
romane, articole, dări
de seamă și flori de
o zi.

Collecția din anul 1922 costă
120, cea din 1923, 150 Lei, cea
din 1924 și 1925 câte 200 Lei.

IMPRIMATE

DE ORICE NATURĂ

FURNIZEAZĂ
PROMPT ȘI EFTIN

TIPOGRAFIA Dr. S. BORNEMISA

CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ 16

COMENZI
VENITE PRIN POȘTĂ SE EXECUTĂ CU PRECĂDERE

Adresa destinatarului